

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองในเรื่องเพศ อายุ ภาษา เชื้อสาย และการดำรงชีพของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สมมติฐานการวิจัย

หลังการใช้โปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เด็กกลุ่มทดลองมีคะแนนความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองสูงกว่า กลุ่มควบคุม

การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย เรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้ แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ เพื่อกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการสอน และการประเมินผล ของโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากการประมวลความรู้จากทฤษฎี งานวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้อง และพิจารณาถึงความเหมาะสมในการนำมาใช้กับเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขั้นที่ 2 ขั้นพัฒนาโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวิธีการดำเนินการตามลำดับดังนี้

2.1 นำข้อมูลจาก ชั้นที่ 1 มาร่างโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งประกอบด้วย แนวคิด และทฤษฎี หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การดำเนินการใช้โปรแกรมฯ และการ ประเมินผล

2.2 สร้างแผนการจัดประสบการณ์ของโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับกลุ่ม ทดลอง

2.3 สร้างแผนการจัดประสบการณ์แบบปกติ สำหรับกลุ่มควบคุม

ชั้นที่ 3 ชั้นดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความ เข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวิธีดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

3.1 การคัดเลือกประชากรและตัวอย่างประชากร

3.2 การกำหนดลักษณะของเครื่องมือ และสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 การดำเนินการทดลอง ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังต่อไปนี้

3.3.1 ระยะเตรียมการก่อนทดลอง

3.3.2 ระยะทดลอง

3.3.3 ระยะหลังการทดลอง

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล มี 2 ส่วน ดังนี้

3.4.1 การวิเคราะห์ค่าสถิติเกี่ยวกับผลการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษา แบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.4.2 การรายงานข้อมูลเชิงบรรยายเกี่ยวกับผลการทดลองใช้โปรแกรมการ ศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขั้นที่ 4 ขั้นการปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวิธีการดำเนินการตามลำดับขั้น ดังนี้

4.1 การนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อ ส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4.2 การนำเสนอ โปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือฉบับสมบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

1. หลังการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เด็กกลุ่มทดลองมีคะแนนความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองสูงกว่าเด็กกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. เด็กกลุ่มทดลองมีคะแนนความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองหลังการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สูงกว่าก่อนการทดลองใช้โปรแกรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ครูประจำการทุกคนมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินการใช้โปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ในระดับมากที่สุด(ระดับความพึงพอใจ : น้อยที่สุด - มากที่สุด)

4. ผู้ปกครองของเด็กกลุ่มทดลองทุกคน มีความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินการใช้โปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในระดับมาก(ระดับความพึงพอใจ : น้อย - มาก)

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง มโนภาพแห่งตน และการเห็นคุณค่าในตนเอง

โปรแกรมการศึกษาแบบทหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้ นอกจากจะส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองทั้งด้านเพศ อายุ ภาษา เชื้อสาย และการดำรงชีพ ดังที่นำเสนอไปแล้วในบทที่ 4 นั้น ยังพบว่าโปรแกรมฯ ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ในแง่มุมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 ประสบการณ์ด้านภาษา

ภาษาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้จากเรื่องง่ายเป็นรูปธรรมไปสู่เรื่องที่ซับซ้อนเป็นนามธรรม ดังนั้นการพัฒนาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเอง ครูจึงเปิดโอกาสให้เด็กได้สื่อสารอย่างอิสระด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การนำเสนอด้วยการพูดภาษาถิ่น การใช้สัญลักษณ์ การวาดภาพ การวาดแผนที่ การแสดงท่าทาง การประดิษฐ์ การเขียน เป็นต้น เด็กกลุ่มทดลองมีประสบการณ์ด้านภาษา ดังต่อไปนี้คือ

1.1.1 ประสบการณ์ด้านการใช้ภาษา ภาษาที่เด็กใช้ในกระบวนการเรียนการสอนในโปรแกรมการศึกษาแบบทหุวัฒนธรรมฯ มีสองภาษาคือภาษาถิ่นอีสาน และภาษาไทยกลาง

1) ประสบการณ์ด้านการใช้ภาษาถิ่นอีสาน ภาษาถิ่นอีสานที่เด็กแสดงออกนั้นสามารถพัฒนาความสามารถของเด็ก 2 ด้านคือ การสื่อความหมายและการพัฒนาการแสวงหาความรู้

1.1) ภาษาถิ่นอีสานกับการสื่อความหมาย เมื่อกระบวนการเรียนการสอนในห้องเรียนแสดงถึงการยอมรับในคุณค่าของภาษาแม่ของเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกและสื่อสารด้วยภาษาแม่ของเด็กได้ตามที่เด็กต้องการเด็กก็สามารถสื่อความคิดที่ซับซ้อนออกมาได้อย่างครบถ้วน และมีความสะดวกของการใช้ภาษามากกว่าเด็กในกลุ่มควบคุมอยู่ในตัว ดังตัวอย่างในการโฆษณาขายผลไม้เป็นภาษาถิ่นอีสาน ของเด็กชายเบนซ์ ต่อไปนี้

“ มาเค้อครับพ่อแม่พี่น้อง มาซื้อบักขามหวาน บักขามหวานเค้อครับ บักขามหวาน บ่อแมนบักขามส้ม ดุงละบ่อแพง ดุงละ 20 บาทท่อนั้น แชนอิหลีเค้อครับ ชันมันส้มให้มาโทษหมอย่าไปโทษซุอิน เอาเงินกินห้อมครับ”

(มานะครับพ่อแม่พี่น้อง มาซื้อมะขามหวาน มะขามหวานนะครับมะขามหวาน ไม่ใช่ มะขามเปรี้ยว ดุงละไม้แพง ดุงละ 20 บาทเท่านั้น อร่อยจริง ๆ นะครับ ถ้ามันเปรี้ยว ให้มาว่าหมอย่าไปว่าคนอื่น และ เอาเงินกินด้วยครับ)

1.2) ภาษาถิ่นอีสานกับการพัฒนาการแสวงหาความรู้แบบการคิด ภาคคะเนเหตุการณ์ในอนาคต ภาษาถิ่นอีสานนอกจากจะทำให้เด็กได้พัฒนาการแสวงหาความรู้ทั้ง 4 ขั้น คือขั้นการรับรู้และจำ ขั้นการเปรียบเทียบ ขั้นการประเมินค่า และ ขั้นการนำไปใช้ ซึ่งมีอยู่ในกิจกรรมหลักให้เป็นไปอย่างราบรื่นแล้ว การยอมรับและเปิดโอกาสให้เด็กสื่อสารด้วยภาษาถิ่นอีสานที่เด็กถนัดยังทำให้เด็กสามารถพัฒนาการแสวงหาความรู้การคาดคะเนไปถึงเหตุการณ์ในอนาคตได้อย่างมีเหตุผล ความคิดคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตจะไม่เกิดขึ้น หรือจะไม่สามารถถ่ายทอดออกมาได้ถ้าหากบังคับให้เด็กสื่อสารด้วยภาษาไทยกลาง ซึ่งเป็นภาษาที่เด็กไม่คุ้นเคยเพียงภาษาเดียว และส่วนมากจะเกิดขึ้นในสถานการณ์ในชีวิตประจำวันมากกว่าในการสอนของครู

2) ประสิทธิภาพด้านการใช้ภาษาไทยกลาง เด็กสามารถรับรู้ได้ว่าภาษาไทยกลางเป็นภาษาราชการที่ใช้ในหนังสือ และสื่อมวลชนต่าง ๆ เป็นภาษาที่คนภาคกลางใช้เป็นภาษาแม่ และเป็นภาษาเขียน เด็กจะแสดงการสื่อสารด้วยภาษาไทยกลางในการแสดงบทบาทสมมติ การพูดกับครู การพูดกับคนภาคกลาง การอ่านหนังสือและการเขียนหนังสือ แต่ในคำศัพท์บางคำเด็กก็ยังยืนยันที่จะใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นเมื่อคิดคำศัพท์ภาษาไทยกลางไม่ออกหรือ เห็นว่าใช้คำศัพท์ภาษาไทยกลางแล้วเขาไม่เข้าใจ เช่นในสถานการณ์การเขียนจดหมายซึ่งเป็นสถานการณ์ที่มีความหมายสำหรับเด็ก ส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้และเข้าใจในการใช้ภาษาไทยกลางภายใต้ภาวะการเป็นเด็กสองภาษาของเขาได้เป็นอย่างดี เด็กสามารถเข้าใจได้ว่าที่เขาใช้ทั้งภาษาไทยกลางและภาษาถิ่นอีสานเพราะเขาเป็นคนไทยเชื้อสายลาว ลักษณะของสถานการณ์ที่มีความหมายสำหรับการเรียนรู้ภาษาของเด็กนี้ สอดคล้องกับคำกล่าวของสตรีกแลนด์ (Strickland, 1991) ที่ว่า "การเรียนรู้ภาษาที่ดีที่สุดคือการเรียนในสถานการณ์ที่เป็นจริง และมีความหมายโดยที่องค์ประกอบ ของภาษาคือ ฟัง พูด อ่าน เขียน ไม่ได้ถูกแยกออกจากกันเป็นส่วน ๆ" เมื่อเด็กมีความเข้าใจภาษาไทยกลางแล้วเด็กก็เกิดการประยุกต์ใช้ภาษาโดยรู้ว่าควรใช้ภาษาไทยกลางในสถานการณ์อย่างไร หรือจะอย่างไรให้คนที่พูดภาษาไทยกลางเข้าใจในสิ่งที่เด็กต้องการจะสื่อความหมายเด็กจะใช้ประสิทธิภาพทางภาษาที่เด็กมีอยู่ทั้งหมดในการสื่อสารเช่น ภาษาถิ่น ภาษาไทยกลาง สัญลักษณ์และท่าทาง เป็นต้น

1.1.2 ประสิทธิภาพด้านการใช้สัญลักษณ์

เด็กวัยอนุบาลยังมีความจำกัดด้านการสื่อสารด้วยภาษาเขียน และโดย ส่วนมากยังไม่สามารถสื่อสารได้ด้วยภาษาเขียน ความคิดและจินตนาการของเด็กที่ต้องการจะถ่ายทอดต้องการจะสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจนั้นมีมากมายเกินกว่าภาษาเขียนจะถ่ายทอดได้หมด ดังนั้นเมื่อกระบวนการเรียนการสอนในโปรแกรมฯ ให้การยอมรับการสื่อความหมายทุกรูปแบบของเด็ก เด็กจึงสื่อสารออกมาเป็นภาษาพูด (ภาษาถิ่นอีสาน) การใช้สัญลักษณ์รูปภาพแทนชื่อเพื่อนที่อยู่ในหมู่บ้านต่าง ๆ ในแผนที่เพื่อนของเรา ประสิทธิภาพด้านการใช้สัญลักษณ์เหล่านี้ของเด็กสอดคล้อง

กับทฤษฎีว่าด้วยภาษา ความคิด และสัญลักษณ์สื่อสาร ซึ่งบรูซ คันทิงส์ (2536) ได้กล่าวเอาไว้ว่า ภาษาเขียนเป็นสัญลักษณ์สื่อสารที่ไม่สามารถถ่ายทอดความคิดทุกเรื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นสัญลักษณ์ที่ใช้จึงต้องเหมาะสมกับเรื่องที่ต้องการสื่อสาร เนื่องจากเด็กไม่สามารถสื่อความคิดออกมาได้โดยตรง เด็กจึงต้องคิดสัญลักษณ์เพื่อสื่อความคิด และ ถ่ายทอดประสบการณ์ต่าง ๆ โดยใช้สัญลักษณ์หลายแบบผสมผสาน หรือสลับกันไป

การสื่อสารด้วยวิธีการต่าง ๆ เหล่านี้ช่วยให้เด็กได้สะท้อนความคิดของตนเองและผู้อื่น ในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งจากมุมมองของคน และผู้อื่น ซึ่งนับเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งในการเข้าใจตนเองอย่างไม่มีอคติทั้งต่อตนเองและผู้อื่น (ดูตัวอย่างคำพูด และผลงานเกี่ยวกับประสบการณ์ทางคำ ภาษษาของเด็กจากภาคผนวก ข)

1.2. ประสบการณ์เกี่ยวกับพื้นที่ ระยะทาง เด็กได้รับประสบการณ์ด้านนี้ในการทำ กิจกรรมของโปรแกรมฯ ที่ส่งเสริมให้เด็กเขียนแผนที่ เพื่อแสดงเส้นทางการศึกษาอาชีพในชุมชนของเขา และแผนที่คนไทยเชื้อสายเขมรในหมู่บ้านต่าง ๆ การทำแผนที่ต้องใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์ ความคิดรวบยอดเรื่องทิศทางและการใช้สัญลักษณ์ผสมผสานกัน ซึ่งถึงเหล่านี้ต้องใช้ทักษะการคิด และความคิดรวบยอดหลายเรื่องผสมผสานกันอย่างซับซ้อน เด็กสามารถทำได้เมื่อได้รับโอกาส และได้รับการสนับสนุนจากครู นอกจากนั้นการทำแผนที่ทั้งสองแบบนี้ยังช่วยส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองเรื่องภาษา เชื้อสายและการดำรงชีพให้แก่เด็กอีกด้วย

1.3. ประสบการณ์ด้านการทำงานศิลปะหัตถกรรม เช่น การทอผ้าของเด็กที่ต้องใช้ ความสัมพันธ์กันระหว่างมือ คา เท้า ไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งก่อนข้างจะเป็นทักษะที่ซับซ้อนสำหรับเด็ก วัยอนุบาลแต่เมื่อเด็กได้เรียนตามกระบวนการเรียนการสอนที่กำหนดในโปรแกรมฯ เด็กก็มีโอกาสได้รับประสบการณ์ในการทอผ้าด้วยทอกลาย ของคนไทยเชื้อสายเขมร และคนไทยเชื้อสายลาว นอกจากจะส่งเสริมความเข้าใจในเกี่ยวกับการดำรงชีพของคนทั้งสองวัฒนธรรมแล้ว ยังทำ ให้เด็กได้รับความรู้เรื่องลายผ้าของแต่ละวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน แต่มีความสวยงามไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ทำให้เด็กเกิดความชื่นชมในศิลปะหัตถกรรมของคนในวัฒนธรรมอื่น และวัฒนธรรมของตน เกิดความรัก ความภาคภูมิใจ และต้องการสืบทอดให้คงอยู่ตลอดไป

ภาพที่ 48 การทอผ้าของเด็กที่แสดงถึงการใช้เหตุผลในการประสานสัมพันธ์กันระหว่างคนกับวัตถุ และการมีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อทำงานร่วมกันของเด็ก

1.4. ประสพการณ์ด้านการใช้เหตุผลเช่น การทอผ้าของเด็กซึ่งประกอบไปด้วยทักษะที่ซับซ้อนและต้องใช้ความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลกันหลายประการแม้ว่าการทอผ้าเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ในชุมชน และเด็กพบเห็นอยู่ทุกวันอาจจะมีควมคุ้นเคยและจำได้บ้าง แต่การทอผ้าก็ไม่ใช่น้ำที่ของเด็ก เด็กส่วนมากจะไม่ได้รับอนุญาตให้ทอผ้าเพราะเกรงว่าจะทำให้เกิดความเสียหาย การทอผ้าในห้องเรียนเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้นำประสบการณ์เดิมที่คุ้นเคยมาใช้ และยังพัฒนาการคิดเป็นเหตุเป็นผลอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการโดยใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่นมือ ตา เท้า ให้สัมพันธ์กับวัตถุ การสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างการเหยียบไม้กับลักษณะของด้ายขึ้น เป็นต้น ขั้นตอนของการทอผ้าแสดงถึงความสัมพันธ์เป็นเหตุเป็นผลระหว่างการเคลื่อนไหวมือและเท้า กับพื้นที่และลวดลายบนผืนผ้าดังนี้

1.4.1 เมื่อเหยียบไม้ด้านซ้าย หรือขวา ด้านใดด้านหนึ่ง ด้ายขึ้นจะมีลักษณะสลับกัน แล้วจึงจะสามารถให้มือชักด้ายพุ่งในกระสวยไปสานขัด

1.4.2 ในการใช้มือชักด้ายพุ่งเด็กต้องสังเกตและคอยระวังด้วยว่า เมื่อชักด้ายพุ่งไปแล้วต้องดึงให้ด้ายพอดีกับริมของด้ายขึ้น เพราะถ้าหากด้ายพุ่งหย่อนก็จะทำให้ริมผ้ามีด้ายยื่นออกมา และถ้าหากดึงด้วยพุ่งตึงเกินไปก็จะทำให้ริมผ้าอีกด้านรั้งเข้าไปไม่สวยงาม

1.4.3 จากนั้นการใช้เท้าเหยียบไม้ด้านซ้าย หรือขวาซึ่งเป็นด้านตรงกันข้ามกันเมื่อแรกเหยียบ เพื่อให้ด้ายขึ้นสลับขึ้นอีกครั้งหนึ่ง และด้ายที่พุ่งไปแน่นไม่รูดออกมา

1.4.4 เมื่อเด็กคนต่อไปจะมาทอผ้าต่อก็จะสังเกตลายผ้า โดยใช้เท้ากองเหยียบไม้ค้ำด้านใดด้านหนึ่งแล้วดึงด้ายพุ่งดูว่าจะพุ่งออกมาหรือไม่ ถ้าพุ่งก็เหยียบ ไม้อีกข้างเพื่อสานขัดกันไป แล้วทอผ้าตามขั้นตอนที่ได้กล่าวไว้ใน 1.1.4-1.4.3

จะเห็นได้ว่าปฏิสัมพันธ์อันซับซ้อน ระหว่างคนกับวัตถุ ซึ่งต้องใช้ความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลเช่นนี้ยังเป็นเรื่องยากสำหรับเด็กวัยอนุบาลทั่ว ๆ ไป แต่เด็กก็สามารถพัฒนาความคิดเช่นนี้ได้เมื่อได้รับโอกาสให้คิดเหตุผลที่ซับซ้อนอย่างเป็นรูปธรรม จากการใช้มือ และทำฝึกปฏิบัติจากสถานการณ์ที่สอดคล้องกับประสบการณ์ในชีวิตจริง

1.5. ประสบการณ์ในการทำความเข้าใจบุคคลอื่น เช่นประสบการณ์ในการทำทอผ้าซึ่งเด็กสองคนช่วยกันทอผ้า ดังในภาพที่ 48 โดยปกติมันเด็กแต่ละคนจะเข้าใจและสามารถทอผ้าได้ด้วยตนเอง แต่คนที่ต้องการทอผ้าในเวลาเดียวกันมีมากดังนั้นจึงต้องตั้งข้อตกลงกันว่าเด็กแต่ละคนให้ทอได้ 10 ครั้ง หมายถึงการชักกระสวยด้ายพุ่ง 10 ครั้ง แล้วจึงเปลี่ยนให้เพื่อนคนอื่นต่อไป เมื่อเป็นเช่นนี้เด็กที่อยากทอผ้าเร็วจึงเข้าไปช่วยเพื่อนทอผ้า โห่การอาสาเป็นคนช่วยขมไม้เหยียบไม้ โดยคนที่เป็นคนทอไม่ต้องใช้เท้า แต่ต้องคอยกำกับและสังเกตว่าเพื่อนจะขมไม้ค้ำด้านใด เด็กที่เป็นคนขมไม้ก็ต้องคอยสังเกต ว่าเพื่อนทอผ้าไปถึงขั้นใดแล้วและขมไม้ให้ถูกจังหวะและขั้นตอนของการทอผ้า ปฏิสัมพันธ์ในการทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้เพื่อน รู้ใจตัวเองเช่นนี้ ทำให้เด็กเกิดการทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี ในบางครั้งเด็กสามารถทำงานร่วมกันได้โดยไม่ต้องใช้ภาษาพูดในการสื่อสารกันเลย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเด็กเข้าใจและรู้ใจซึ่งกันและกันสามารถทำงานได้ประสานกลมกลืนกันเป็นหนึ่งเดียวได้ และทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองและผู้อื่นที่ต่างไปจากคนให้เกิดขึ้นแก่เด็ก อันจะเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดการร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาชุมชนของคนระหว่างคนต่างเชื้อสายและต่างวัฒนธรรมให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

1.6. ประสบการณ์การประเมินการทำงานของคน เมื่อโปรแกรมฯ เปิดโอกาสให้เด็กได้ประเมินตนเองในการทำงาน โดยการให้คะแนนด้วยตนเอง ทำให้เด็กมีความตั้งใจในการทำงานมากขึ้น ส่งผลให้พัฒนาการการทำงานของเด็กดีขึ้นตามลำดับ เด็กสามารถชี้จุดเด่น จุดด้อยในงานของตนได้อย่างมีเหตุผล กำลังใจในการทำงานของเด็กจะเกิดจากตัวของเด็กเอง ถือว่าเป็นแรงเสริมภายในที่เกิดขึ้นยากและกำลังเป็นปัญหาที่แก้ได้ยากในเด็กทุกวัยในปัจจุบัน การประเมินตนเองของเด็กทำให้เด็กเกิดความเข้าใจในการทำงานของตนเองมากขึ้นซึ่งเป็นความเข้าใจในแง่มุมอื่นที่ต่างไปจากสิ่งที่ครูสอนในห้องเรียน แต่ก็ยังเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่ทำให้เด็กสามารถประเมินตนเองในด้านอื่น ๆ ทั้งข้อดีและข้อจำกัดได้ต่อไป

1.7. ประสบการณ์ในการรู้จักและเข้าใจธรรมชาติรอบตัว โปรแกรมฯ ส่งเสริมให้เด็กได้สำรวจธรรมชาติรอบตัว โดยการทำศศึกษาแหล่งธรรมชาติรอบโรงเรียน และแหล่งธรรมชาติในชุมชน สิ่งเหล่านี้ทำให้เด็กได้สำรวจความรู้และประสบการณ์เดิมของตน และนำความรู้ที่นำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ เช่น เมื่อออกไปทัศนศึกษานอกโรงเรียน และแคคเรียนก็เอาใบไม้มาเย็บติดกันด้วยไม้กัททำเป็นหมวกบังแดด เดินเข้าแถวช่วยกันถือใบกัทด้วยทั้งก้านเพื่อให้บังแดดได้หลายคน ใช้กิ่งไม้ที่มีปมสองข้างมาทำไม้คานหาบของ เอาใบตมเสามาหามเลียดเมื่อตะโคนขาเพื่อนแล้วถือคานหาบ เอาใบตมมาห่อของ ฯลฯ การที่เด็กสามารถประยุกต์ใช้ความรู้และประสบการณ์ในธรรมชาติได้เหมาะสมกับวิถีชีวิต แสดงให้เห็นว่าเด็กสามารถคิดตัดสินใจและปฏิบัติตนได้เหมาะสมตามสถานการณ์ในบริบททางวัฒนธรรมของตนทำให้เด็กเข้าใจตนเองมากขึ้นภาคภูมิใจที่สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้และเห็นคุณค่าในตนเองและธรรมชาติรอบตัว

1.8. ประสบการณ์ด้านศิลปะและดนตรี โปรแกรมฯ มีการนำดนตรีของคนหลายเชื้อสายมาใช้ เพื่อให้เด็กเห็นความหลากหลาย และสุนทรียภาพที่มีอยู่ในดนตรีแบบต่าง ๆ เด็กมีโอกาสแสดงความสามารถทางด้านดนตรีได้อย่างเต็มที่ เด็กบางคนสามารถแยกแยะจังหวะ และทำนองเพลงของคนไทยเชื้อสายลาว และ คนไทยเชื้อสายเขมรได้อย่างชัดเจน แสดงท่าทางเข้ากับจังหวะและทำนองเพลงได้ เล่นเครื่องดนตรี เช่น แคน เป็นทำนองเพลงง่าย ๆ ได้ ความสามารถทางดนตรีเหล่านี้ทำให้เด็กมีใจรักทางดนตรี และเกิดการเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ อย่างมีความสุข เข้าใจและเห็นคุณค่าในศิลปะทางดนตรี ของวัฒนธรรมตนและวัฒนธรรมอื่น เกิดความรู้สึกรักยกย่อง หอมและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางด้านดนตรีให้แก่มิตรและกัน ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ และความเข้าใจอันดีระหว่างคนต่างเชื้อสาย อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนต่อไป

ประสบการณ์ทั้ง 8 ด้านนี้ ทำให้เด็กเข้าใจตนเองในแง่มุมต่าง ๆ มากขึ้น สามารถคิดตัดสินใจ และปฏิบัติทางสังคมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมมากขึ้น ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับคำกล่าวของแบงก์ส (Banks, 1995) ที่ว่า “ความรู้เพียงด้านใดด้านหนึ่งไม่เพียงพอที่จะช่วยให้สามารถคิดตัดสินใจได้ แต่ต้องเป็นความรู้แบบสหวิทยาการ เพราะการคิดตัดสินใจเกี่ยวกับประเด็นทางสังคมต้องใช้ความรู้ ความเข้าใจหลายด้าน มุมมองของความรู้ความเข้าใจเพียงด้านเดียว มีความจำกัดมากที่จะช่วยให้เกิดการคิดตัดสินใจเพื่อสะท้อนออกมาเป็นการปฏิบัติทางสังคมได้” ยิ่งเด็กสามารถคิดและตัดสินใจเพื่อปฏิบัติทางสังคมได้อย่างเหมาะสมสำหรับตนเองเพียงใด เด็กก็จะมี ความเข้าใจตนเองมากเท่านั้นเมื่อความเข้าใจเหล่านี้ ได้พัฒนาผ่านประสบการณ์ทางสังคม วัฒนธรรมและ ทางกายภาพอื่นๆ ตลอดจนการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่มีความสำคัญในชีวิตจะทำให้เด็กเกิดมโนภาพแห่งคนในทางบวกที่ชัดเจนมากขึ้น ชาวเลตัน, ฮับเนอร์ และ สแตน

ตัน(Shavelson, Hubner and Stanton, 1997) กล่าวว่า มโนภาพแห่งคนในทางบวกนี้มีผลทำให้เด็กมีความเพียรพยายามในการเรียนรู้ และ ต่อสู้กับความล้มเหลวชั่วคราวได้ดีกว่าเด็กที่มีมโนภาพแห่งคนในทางลบ เมื่อเด็กสามารถต่อสู้กับความล้มเหลวได้ บ่อมทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการเห็นคุณค่าในตนเองต่อไป

การที่เด็กจะเห็นคุณค่าในตนเองได้ บ่อมหมายความว่าเด็กพึงพอใจต่อมโนภาพในทางบวกของคน อันเป็นผลมาจากความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับตนเองของเด็ก เมื่อเด็กมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับตนเอง เด็กก็จะสามารถตัดสินใจที่จะปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมภายใต้บริบททางวัฒนธรรมของคน การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในแงุ่มต่าง ๆ จะทำให้เด็กเกิดความมั่นใจและเชื่อมั่นในการปฏิบัติตนของตนเองอันจะนำไปสู่การเห็นคุณค่าในตนเองที่จะทำให้เด็กมีพลังความสามารถที่จะช่วยเหลือตนเองได้ มีความกระตือรือร้นในการทำงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายประเมินตนเองได้อย่างเชื่อมั่นและถูกต้องตามความเป็นจริง ขอบรับความเป็นจริงไม่หลงตนเอง ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นในเด็กผู้จะกลายเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น และ ประเทศชาติของตนต่อไป

2. ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ความร่วมมือระหว่างระหว่างโรงเรียนและชุมชน และความเข้มแข็งของชุมชน

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้ จะไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้เลย ถ้าไม่มีความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน ผู้วิจัยเป็นเพียงคนนอกที่ไม่สามารถเข้าใจระบบคุณค่าของชาวบ้านได้อย่างถ่องแท้ จึงไม่สามารถช่วยให้เด็กเข้าใจตนเองได้อย่างถูกต้อง เพราะความร่วมมือระหว่างโรงเรียน และชุมชนเป็นการช่วยให้บุคคลในชุมชนได้สำรวจตนเองทั้งในด้านข้อดี และข้อจำกัด และนำข้อดี หรือภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนนั้นมาใช้เพื่อเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ความมั่นใจ และความภาคภูมิใจในตนเองสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนให้เกิดขึ้นหรือเพิ่มมากขึ้น แล้วนำสิ่งเหล่านี้ไปสร้าง หรือส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองให้เกิดขึ้นในเยาวชนของชุมชนอีกต่อหนึ่ง เพราะความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กเป็นสิ่งที่ต้องมาจากความเข้าใจของผู้ใหญ่ในชุมชนนั้นในบริบททางวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่นั่นเอง ดังนั้นความร่วมมือระหว่างโรงเรียน และชุมชนจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างบุคคลหลายฝ่ายในชุมชนนั้นเป็นหลัก ในขณะที่เกี่ยวกับการสนับสนุนด้านทฤษฎีจากวงวิชาการภายนอกก็ช่วยให้โรงเรียน และชุมชนมีความมั่นใจในการพัฒนาการศึกษาของตนมากขึ้น ในโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมนี้ บุคคลที่มีส่วนสำคัญในการ

สนับสนุนการดำเนินการใช้โปรแกรมฯ และมีอิทธิพลต่อความความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ของตัวเขาเอง และของเด็ก คือบุคคลทั้งในโรงเรียน และนอกโรงเรียน

2.1 บุคคลภายในโรงเรียน ประกอบด้วย

2.1.1 อาจารย์ใหญ่ เป็นบุคคลที่ต้องการเวลา และปัจจัยหลายประการในการเข้าใจตนเอง และมั่นใจในตนเองว่าในชุมชนของตนมีสิ่งที่ดี มีคุณค่า สมควรที่จะนำมาพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็ก ปัจจัยเหล่านั้นได้แก่ ความมั่นใจ และความภาคภูมิใจในการถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรชาวบ้าน ผลงาน และพฤติกรรมเกี่ยวกับการเรียนวิชาการ และความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กอันสังเกตได้จากกระบวนการเรียนการสอนตามโปรแกรมฯ ในชั้นเรียน ความพึงพอใจของผู้ปกครองเมื่อกล่าวถึงพฤติกรรม และผลงานของลูกเมื่อผ่านกระบวนการเรียนการสอนตามโปรแกรมฯ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 4 และการยอมรับจากวงวิชาการภายนอกชุมชนเกี่ยวกับความสำคัญ และประโยชน์ของการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพราะเมื่ออาจารย์ใหญ่เป็นผู้บริหารโรงเรียนก็ยิ่งต้องการความเข้าใจ ความมั่นใจจากคนหลายฝ่ายเพื่อเป็นข้อมูลในการที่จะคิดตัดสินใจ เพื่อเปลี่ยนแปลงแนวความคิด หรือพฤติกรรมอันมีผลต่อนโยบายของโรงเรียนต่อไป

2.1.2 ครูคนอื่น ๆ ในโรงเรียน ความเข้าใจในตนเองและชุมชนของครูเกิดขึ้นจากการแสวงหาความรู้ และประสบการณ์ร่วมกัน การเห็นพัฒนาของโปรแกรมฯ ในทุกระยะ ความเข้าใจ และความมั่นใจของครูจึงเกิดจากความรู้และประสบการณ์เดิม จากการตั้งสมความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ ตลอดระยะเวลา 15 สัปดาห์ของการดำเนินการใช้โปรแกรมฯ เช่น ครูเกิดความเข้าใจและความมั่นใจ จากการมีส่วนร่วมโดยตรง หรือสังเกตกระบวนการเรียนการสอนในทุกระยะของโปรแกรมฯ แล้วมองเห็นคุณค่าของโปรแกรมฯ จากผลงาน และพฤติกรรมอันพึงประสงค์ที่เกี่ยวกับงานวิชาการ และความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็ก การสนทนากับนักวิชาการเกี่ยวกับประโยชน์ของโปรแกรมฯ และการศึกษาชุมชนด้วยตนเองแล้วเห็นสิ่งมีค่า และภูมิปัญญาอันดีงามที่แฝงเร้นอยู่ในชุมชนนั้น สิ่งเหล่านี้เป็นข้อมูลที่ทำให้ครูเปลี่ยนแปลงแนวความคิดและพฤติกรรมในกระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียนของคนตามกำลังความสามารถ และความเข้าใจของคน เช่น เปลี่ยนแปลงบรรยากาศในห้องเรียนให้ใกล้เคียงกับบริบทที่บ้านของเด็ก เปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนการสอนให้มีการทัศนศึกษานอกห้องเรียน เปลี่ยนแปลงเรื่องการเรียนการสอนให้เป็นสิ่งที่ทำง่าย ใกล้ตัวเด็ก และมีความหมายต่อการเชื่อมโยงประสบการณ์ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กมากที่สุด หรือแม้แต่เปลี่ยนแปลงวิธีการวัด และการประเมินผลเด็กด้วยการเก็บสะสมผลงานเพื่อสังเกตพัฒนาการในการเรียนรู้ของเด็ก ถึงแม้ว่าการเปลี่ยนแปลงของครูเหล่านี้จะไม่ถึงกับเปลี่ยนแปลงทั้งระบบของหลักสูตรการเรียนการสอนก็ตามเพราะเรื่องของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็น

เรื่องของผู้บริหารในระดับสูงขึ้นไป แต่อย่างไรก็ตามก็ยังถือว่าเป็นการเริ่มต้นที่ดีสำหรับการขยายผลของโปรแกรมฯนี้ ในระยะแรก

2.2 บุคคลภายนอกโรงเรียน ประกอบด้วย

2.2.1 ผู้ปกครองของเด็กกลุ่มทดลอง ความเข้าใจ และความมั่นใจในตนเองและชุมชนของผู้ปกครองค่อย ๆ พัฒนาจากการสังเกต และมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการดำเนินการใช้โปรแกรมฯด้วยการจัดหาสื่อ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็ก และเป็นวิทยากรเป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้ปกครองเริ่มสำรวจตนเองในสิ่งที่ตนเองมี และเป็นอยู่ และเมื่อได้รับการรับรองจากครูในทุกๆระยะจากการเยี่ยมบ้านเด็ก ได้เห็นครูดำเนินกิจกรรมในชุมชน เห็นผลงานและพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของลูก เช่น ความรับผิดชอบตามหน้าที่ และความวัย ความกระตือรือร้น ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามโปรแกรมฯ ทั้งในและนอกโรงเรียน พัฒนาการด้านการอ่าน เขียนที่ก้าวหน้าขึ้น เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้ปกครองเห็นคุณค่าของโปรแกรมฯ และเป็นแรงผลักดันให้ผู้ปกครองอยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนในโปรแกรมฯตามกำลังและความสามารถของตน ทำให้ผู้ปกครองมองหาข้อจำกัด และข้อดีของคนที่จะนำไปเป็นข้อมูลในการส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองสำหรับลูกได้ และนั่นก็หมายความว่าผู้ปกครองก็มีความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง และชุมชนของคนมากขึ้นด้วยเช่นกัน

2.2.2 วิทยากรที่ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็ก เป็นผู้ที่มิมีภูมิปัญญาในท้องถิ่นนั้น การเป็นวิทยากรเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้แสดงความสามารถ เพื่อเสริมความเข้าใจ และความมั่นใจในตนเองมากขึ้น เมื่อได้รับการรับรองจากครู และเห็นความกระตือรือร้น ความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก ทำให้วิทยากรชาวบ้านเกิดการสำรวจตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถของตน และถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของเด็ก เช่น พ่อใหญ่ทองมีทำแคนเด็กมาเพื่อสอนให้เด็กเป่าแคนแม่ใหญ่นวนยใช้พืชมขนาดเด็กที่เหมาะสมในการทอดผ้าของเด็กอีกทั้งมีความอดทนและใจเย็นในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็กเล็ก ๆ จนกระทั่งเด็กเหล่านั้นสามารถทอดผ้าได้ทุกคน หรือพ่อใหญ่จารย์มีที่เลือกเพลงเขมรมาสอนเด็ก จากความหมายที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของเด็ก และเป็นคำที่เด็กสามารถออกเสียงได้ง่าย เป็นต้นสิ่งเหล่านี้มันนอกจากจะทำให้วิทยากรซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านได้เข้าใจตนเอง และภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้นแล้ว ยังทำให้เขาได้เข้าใจเยาวชนในท้องถิ่นของตน เยาวชนจึงได้รับความรู้ที่เหมาะสมตามวัยอีกด้วย ทำให้ภูมิปัญญาของท้องถิ่นได้รับการส่งเสริมและพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง

จะเห็นได้ว่าการส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองให้กับเด็กนั้น ต้องอาศัยความเข้าใจ ความมั่นใจในตนเอง และชุมชนของผู้ใหญ่ในชุมชนทั้งในและนอกโรงเรียน เพราะคนเหล่านี้มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการคิด ตัดสินใจเพื่อปฏิบัติของเด็ก ผู้ใหญ่ในโรงเรียนและในชุมชนเหล่านี้ต้อง

ร่วมมือกันเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นแก่ตนเองอันจะมีผลไปสู่ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับตนเองของเด็ก ดังนั้นในการทำงานร่วมกับชุมชนผู้ใช้โปรแกรมการศึกษาแบบทวิวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น จึงควรคำนึงงานประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนเพื่อให้ผู้ใหญ่ในชุมชนได้สำรวจตัวเอง และสร้างเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง และชุมชนให้เกิดขึ้น ในลักษณะเป็นวงจรต่อเนื่องตลอดไปรแรกนฯ โดยภายในแต่ละวงจรประกอบด้วย 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ระยะศึกษาชุมชน เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์ สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยมและวัฒนธรรมทุกแง่มุมที่แสดงให้เห็นว่าเป็นสิ่งที่คนในชุมชนต้องเรียนรู้และได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ สิ่งเหล่านี้เป็นข้อมูลที่สำคัญในการนำมาสอนความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองในด้านต่าง ๆ ของเด็ก โดยมีวิธีการดังนี้ คือ

1. สำรวจแหล่งโบราณสถานในชุมชน เพื่อศึกษาความรุ่งเรืองของชนชาติที่เคยครอบครองดินแดนแถบนี้ในอดีต การสำรวจทำให้ได้ข้อมูลที่นำมาสอนความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองเรื่อง เชื้อสาย

2. สืบประวัติหมู่บ้านในชุมชน เพื่อหาร่องรอยทางวัฒนธรรมของคนเชื้อสายต่าง ๆ ในชุมชนจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันเป็นข้อมูลในการสอนความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองฯ เรื่องเชื้อสาย

3. ทำแผนที่หลายแบบเช่น แผนที่ทางภูมิศาสตร์ เช่น แผนที่การประกอบอาชีพของคนหมู่บ้านต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลสอนความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองฯ เรื่องการค้ารังชีพ และแผนที่ทางวัฒนธรรมและ โบราณสถาน เพื่อดูการกระจายของคนเชื้อสายต่าง ๆ ในชุมชน เป็นข้อมูลในการสอนความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองฯ เรื่องภาษา และเชื้อสาย

4. เยี่ยมบ้านเด็ก เพื่อทำความคุ้นเคย และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน ศึกษาข้อมูลส่วนตัวของเด็กเพื่อเชื่อมโยงความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น กับชีวิตจริงของเด็ก เพื่อหาข้อมูลเพื่อสอนความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองเรื่อง เพศ วัย และการดำรงชีพ

5. ตรวจสอบความเข้าใจจากการศึกษาข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรมเพื่อเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากพื้นที่จริงในสนามวิจัย กับข้อมูลที่นักวิชาการบันทึกไว้ในศูนย์วัฒนธรรม เพื่อเพิ่มความมั่นใจในข้อมูลที่จะนำมาสอนความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองเรื่อง เพศ อายุ ภาษา เชื้อสาย และการดำรงชีพ

สิ่งสำคัญที่จะทำให้ได้ข้อมูลต้องการในระยะนี้คือ การหาบุคคลที่เปรียบเทียบเสมือนอุบายใจความร่วมมือระหว่างผู้ใช้โปรแกรมฯ กับแหล่งข้อมูลในชุมชน บุคคลเหล่านี้จะมีความสามารถพิเศษในการติดต่อ และสื่อสารความเข้าใจระหว่างผู้ใช้โปรแกรมฯ กับแหล่งข้อมูลในชุมชนนั้นได้ ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะมีความจำเป็นในทุกๆ ระยะของความร่วมมือระหว่าง โรงเรียนและชุมชน

ระยะที่ 2 ระยะความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน มีวิธีการดังนี้คือ

1. การค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้สำรวจตนเองทั้งในข้อดี และข้อจำกัดเพื่อนำข้อดีเหล่านั้นมาถ่ายทอดให้แก่เยาวชนของชุมชนดังที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น แต่การค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่นมิใช่จะทำได้ง่าย ๆ และไม่สามารจะทำได้ด้วยคนเดียว จำเป็นต้องร่วมมือกันระหว่างคนหลายฝ่ายเพราะถ้าพึ่งผู้วิจัย หรือนักวิชาการภายนอกจะไม่สามารถเข้าถึงแหล่งทรัพยากรในชุมชนเหล่านั้นได้ ถ้าไม่ได้คนที่สามารถเชื่อมโยงความต้องการของผู้วิจัย และสื่อสารเป็นภาษาที่ชาวบ้านเหล่านั้นเข้าใจได้ และต้องเป็นคนที่มีความสำคัญที่จะก่อให้เกิดความไว้วางใจ และเชื่อมั่นในกันและกันในระดับที่มากพอที่จะทำให้คนที่เป็นภูมิปัญญาเหล่านั้นอยากถ่ายทอดความรู้ได้

2. การบูรณาการการเรียนการสอนในโรงเรียน กับกระบวนการเรียนรู้ในชีวิตจริงของชุมชน เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องมาจากข้อ 1 คือเมื่อค้นพบภูมิปัญญาของท้องถิ่นแล้ว ก็นำมาบูรณาการให้เข้ากับกระบวนการเรียนการสอนของโปรแกรมฯ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองให้แก่เด็ก

3. การค้นหาศักยภาพเพื่อสร้างพลังชุมชน จากกระบวนการในข้อ 2 ทำให้คนในชุมชนเข้าใจในตนเองมากขึ้น ทั้งในข้อดี และข้อจำกัด และตั้งสมมติฐานที่ค้นพบเพื่อถ่ายทอดให้เยาวชนของชุมชนโดยผ่านกระบวนการทางการศึกษาเช่นโปรแกรมฯ ทำให้ชุมชนได้การศึกษาที่เหมาะสมกับเยาวชนและท้องถิ่นของตน ซึ่งจะกลายเป็นพลังของชุมชนที่จะสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชนของคนต่อไป

ระยะที่ 3 ระยะตรวจสอบความเข้าใจกับชุมชน เพื่อเป็นการเพิ่มความมั่นใจเกี่ยวกับการดำเนินการใช้โปรแกรมฯ ว่ามีความถูกต้อง และได้ผลเป็นที่น่าพอใจเพียงใด การตรวจสอบความเข้าใจนี้ทำได้หลายวิธี เช่น จากการสังเกตและการมีส่วนร่วมในการดำเนินการใช้โปรแกรมฯ เพื่อดูพัฒนาการของการดำเนินการใช้โปรแกรมฯ คำรับรองจากนักวิชาการภายนอก เอกสาร คำร่าต่าง ๆ สังเกตผลงานและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของเด็ก และสังเกตความพึงพอใจของครู และผู้ปกครองในการดำเนินการใช้โปรแกรมฯ และการตรวจสอบอาจทำได้หลายครั้ง ทั้งในระหว่างโปรแกรมฯ และหลังจากจบโปรแกรมฯ ไปแล้ว เพราะคนในชุมชนย่อมต้องการความมั่นใจในการดำเนินการใช้โปรแกรมฯ อยู่ในทุกระยะ โดยเฉพาะบุคคลในโรงเรียนผู้ซึ่งต้องเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการใช้โปรแกรมฯ โดยตรง (ดูรายละเอียดของความร่วมมือระหว่างโรงเรียน และชุมชนของโปรแกรมฯ ได้จากภาคผนวก ข)

การร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนทั้งตามระยะนี้ นอกจากจะทำให้ผู้ใหญ่ในชุมชน มีความเข้าใจ มั่นใจในตนเอง และชุมชนของคน อันมีผลไปสู่ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับตนเอง ของเด็กแล้ว การนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานในโรงเรียนเช่น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักเรียน การนำผู้รู้ในชุมชนมาช่วยสอน การจัดให้มีวันงานบุญตามประเพณีร่วมกันเช่น ร่วมงานประเพณีคนไทยเชื้อสายเขมร กับ คนไทยเชื้อสายลาวในช่วงของบุญผะเหวด ความสัมพันธ์ อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การ เรียนรู้และแก้ปัญหาาร่วมกันทำให้เกิดพลังทางสังคมทำให้ได้การศึกษาที่เหมาะสมแก่ท้องถิ่นและช่วย ให้เด็กมีความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองตามวัตถุประสงค์ของโปรแกรมฯและเป็นการสืบสานวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ทำให้คนในท้องถิ่นเกิดความรัก ความภาคภูมิใจ และเห็นคุณค่าในตนเอง และท้องถิ่นของตน ถัดมาขณะนี้ สอดคล้องกับคำกล่าวของ อุทัย คุตยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์ (2540) ที่ว่าการยอมรับว่าในชุมชนมีแหล่งความรู้อื่น ๆ อยู่ด้วยเป็นเงื่อนไข เบื้องต้นของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและแหล่งความรู้อื่นๆ การแลกเปลี่ยน และสัมพันธ์กันจะทำให้เกิดความร่วมมือส่งเสริมซึ่งกันและกันระหว่างระบบโรงเรียน และแหล่งความรู้ อื่นภายในชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและโรงเรียนเองในระยะยาว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการนำโปรแกรมฯ ไปใช้

1.1 เพื่อให้โปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมฯ แพร่หลาย และมีผู้นำไปใช้ได้ อย่างกว้างขวางควรมีการอบรมครูถึงแนวการใช้โปรแกรมฯ แล้วติดตามผลหรือนำโปรแกรมฯ ไป เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนในสถาบันผลิตครูในโครงการคุรุทายาท เพราะนักศึกษา คุรุทายาทจะต้องได้รับการบรรจุในท้องถิ่นของคน ย่อมเป็นผู้ที่รู้จักท้องถิ่นของคนในแงุ่มที่ลึกซึ้ง กว่าคนภายนอกทั้งข้อดี และข้อจำกัด ประกอบกับความหมายของการพัฒนาที่แท้จริงย่อมมาจาก คนในท้องถิ่นรักที่จะพัฒนาตนเอง ความรู้ดีของการเป็นเจ้าของ และมีความรัก ความห่วงใยนำ ไปสู่การพัฒนาการศึกษาที่เหมาะสมกับท้องถิ่นมากที่สุด นักศึกษาคุรุทายาทจะเป็นผู้ที่สามารถ สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน และนำเอาทรัพยากรในชุมชนมาบูรณาการให้ เข้ากับการเรียนการสอนในโรงเรียนให้อันเป็นไปตามทฤษฎีและหลักการ ของการศึกษาแบบพหุ วัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ดังนั้นสถาบันผลิตครูในโครงการคุรุทายาทจึงควรเพิ่มรายวิชาฝึก ประสบการณ์ ตามแนวคิดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาคุรุทายาท ทั้งภาคทฤษฎี และการลงปฏิบัติจริงในพื้นที่ทุกภาคการศึกษาจนจบหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต และในการอบรม ภาคฤดูร้อนของทุกปีการศึกษา ควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมทั้งเชิงทฤษฎีจาก การเรียนในห้อง และเชิงปฏิบัติจากการศึกษาดูงาน และการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้

1.2 เพื่อให้โปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ ตั้งไว้อย่างเต็มที่ และใช้ได้อย่างแพร่หลายควรมีการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน ทั้งผู้บริหารและครู ผู้สอน ตามแนวคิดแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่าและยอมรับความ สำคัญของชุมชนในการจัดการศึกษา สามารถปฏิบัติได้ตามบทบาทหน้าที่ของคนในเรื่องการ จัดการศึกษา โดยอาศัยความร่วมมือจากชุมชนมากที่สุด ตั้งแต่ระดับนโยบายของโรงเรียน ไปจน ถึง การสอนในชั้นเรียน ตั้งแต่ชั้นอนุบาล ไปจนถึงชั้นประถมในโรงเรียน ลักษณะของการพัฒนา บุคลากรคือ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม และความร่วม มือระหว่างโรงเรียนและชุมชน ทุกภาคเรียนมีการวางแผนการทำงานของผู้บริหาร ครู และชุมชน เช่นการวางแผนนโยบาย การวางแผนการสอนและเมื่อนำแผนการทำงานนี้ไปปฏิบัติจริงทุกฝ่ายสามารถ ตรวจสอบ และประเมินการทำงานของแต่ละฝ่ายได้ทุกระยะ

1.3. โปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมฯ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สามารถนำไปใช้ได้ ในระบบการเรียนการสอนปกติ ในโรงเรียนที่เปิดสอนนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลขึ้นไป และ อยู่ในชุมชนที่ถือปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่น ใช้ภาษาถิ่นและภาษาไทยกลางในการสื่อสารกัน ใน การนำโปรแกรมไปใช้นั้น เนื่องจากความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองเป็นความคิดรวบยอดที่ซับซ้อน และ

กระบวนการเรียนการสอนในการแสวงหาความรู้ชั้นต่าง ๆ จะเป็นสิ่งที่นำไปสู่ความคิดรวบยอดเหล่านี้ ดังนั้นสิ่งสำคัญที่ผู้นำไปโปรแกรมฯ ไปใช้คือศึกษาให้เข้าใจ คือส่วนของกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งค่อนข้างซับซ้อน แต่เมื่อศึกษาให้เข้าใจแล้วจะพบการกระบวนการเรียนการสอนของโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมนั้นเป็นระบบเป็นขั้นตอนและง่ายต่อการนำไปใช้ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนของโปรแกรมฯ แบ่งเป็น 3 ระยะคือ ระยะเตรียมการ ระยะดำเนินการและ ระยะสรุปผล ในระยะดำเนินการแบ่งเนื้อหา การเรียนความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองแต่ละเรื่องตามการแสวงหาความรู้ตามลำดับจากง่ายไปหายากคือ การแสวงหาความรู้ขั้นการรับรู้และจำ ขั้นเปรียบเทียบ ขั้นประเมินค่า และขั้นนำไปใช้ โดยในกิจกรรมการสอนในแต่ละระยะ แต่ละขั้นของการแสวงหาความรู้มีกิจกรรมการสอน 5 กิจกรรมคือ การอภิปราย การจัดทัศนศึกษา การนำเสนอข้อมูล การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และการจัดนิทรรศการซึ่งทุกกิจกรรมมีความสำคัญที่ผู้ใช้โปรแกรมฯ จะต้องพิจารณา และทำความเข้าใจให้ดีเพื่อให้สามารถจัดประสบการณ์ที่สะท้อนกิจกรรมการสอนเหล่านั้นได้เหมาะสมกับบริบทในท้องถิ่นของตน และควรฝึกเด็กให้คุ้นเคยกับการเรียนในแต่ละกิจกรรม ตั้งแต่ในระยะเตรียมการจึงจะสามารถเรียนรู้เนื้อหาได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

1.4 ผู้นำไปโปรแกรมฯ ไปใช้สมควรอย่างยิ่งที่จะต้องไม่มีอคติทางวัฒนธรรม และเข้าใจในวัฒนธรรมกลาง และวัฒนธรรมถิ่น โดยจะต้องเข้าใจภาษาและวัฒนธรรมของเด็ก จึงจะสามารถสื่อสารกับเด็กได้เข้าใจและตอบสนองได้ตรงกับความต้องการของเด็ก แต่ถ้าหากว่าครูไม่เข้าใจในภาษาถิ่นของเด็กก็ควรมีครูผู้ช่วยที่สามารถเข้าใจ และใช้ภาษาถิ่นของเด็กในการสื่อสารได้เป็นอย่างดี และครูเองควรพยายามเรียนรู้ภาษาถิ่นของเด็กด้วยเพื่อจะได้สามารถเข้าใจเด็กได้

1.5 กิจกรรมการเรียนการสอนตามโปรแกรมฯ เป็นกิจกรรมที่หลากหลาย และส่วนมากเป็นกิจกรรมที่มีอยู่ในชีวิตประจำวันของเด็ก จำเป็นต้องออกไปศึกษาในสถานที่จริง มีการนำของใช้ เครื่องใช้จากบ้านมาจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน มีกิจกรรมการวาดภาพถ่ายทอดความเป็นอยู่ในชีวิตจริงมากกว่าการเขียนหนังสือ กิจกรรมเหล่านี้ไม่เหมือนกับกิจกรรมในการเรียนการสอนปกติในโรงเรียนซึ่งอยู่แต่ในห้องเรียน และมีการบ้านคัดเขียนทุกวัน สิ่งเหล่านี้อาจทำให้ครูคนอื่นและผู้ปกครองไม่เข้าใจโปรแกรมฯ ได้ ดังนั้นก่อนเริ่ม โปรแกรมฯ จึงควรจัดประชุมกลุ่มย่อยผู้ปกครองเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนก่อน และขอความร่วมมือในการสนับสนุนการเรียนการสอนตามกำลัง และความสามารถของผู้ปกครอง ความร่วมมือจากผู้ปกครองจะทำให้การใช้โปรแกรมฯ เป็นไปอย่างราบรื่นและประสบผลสำเร็จ นอกจากนั้นควรมีการชี้แจงเรื่องหลักการจัดกิจกรรมแก่ผู้บริหารโรงเรียนและครูอื่น ๆ ด้วย เพราะว่าอาจแตกต่างจากแนวปฏิบัติที่โรงเรียนเคยทำมา

1.6 ผู้ใช้โปรแกรมฯ ควรสนใจกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากความสนใจ และการเสนอของ

เด็ก แม้ว่ากิจกรรมการเรียนการสอนในโปรแกรมฯจะมีกิจกรรมหลักที่ครูจัดเตรียมไว้ล่วงหน้าจากการวิเคราะห์ชุมชนและจากเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อให้สามารถบรรลุผลตามวัตถุประสงค์อย่างแน่นอนก็ตาม แต่ครูเองย่อมไม่รู้วัฒนธรรมดินทุกเรื่อง ในบางเรื่องเด็กอาจมีความรู้มากกว่าครู และกิจกรรมที่เกิดจากความสนใจและการเสนอของเด็กจะทำให้เด็กกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น ผู้ใช้โปรแกรมจึงควรปรับกิจกรรมที่เกิดจากเด็กให้เข้ากับกิจกรรมหลัก หรือ เพิ่มกิจกรรมเหล่านี้เข้าไปในกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น กิจกรรมการแผ่ข้าว กิจกรรมการทอดผ้า เป็นต้น ก็จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

2. ด้านการค้นคว้าวิจัย

2.1 จากงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบประเด็นที่น่าสนใจคือ ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน ซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับงานวิจัยต่อไปคือ การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาตามแนวคิดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่าง โรงเรียนและชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

2.2 ตามแนวเหตุผลโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กล่าวว่าเพื่อให้เด็กเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับตนเอง และสามารถตัดสินใจเลือกสิ่งที่เหมาะสมสำหรับตนเองได้อย่างแท้จริง ซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง ตลอดจนเข้าใจในท้องถิ่นของตนเอง มีความรักหวงแหนทรัพยากรสิ่งแวดล้อมต่างๆ ช่วยกันสืบทอดวัฒนธรรมอันมีค่าในท้องถิ่นของตนได้ และสามารถเลือกรับสิ่งต่าง ๆ จากวัฒนธรรมอื่นได้อย่างมีวิจารณญาณ สามารถแก้ไขปัญหาทางสังคมและแสดงออกต่อสังคมได้อย่างเหมาะสม สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนามนุษย์อย่างยั่งยืนซึ่งเป็นการต้องการของนักการศึกษา และ นักพัฒนาชนบททั้งหลาย ดังนั้นเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของทุกฝ่าย จึงควรมีการใช้โปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมฯอย่างค่องเนื่อง โดยขยายขอบเขตไปถึงนักเรียนชั้นอื่น ๆ ในโรงเรียน โดยการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยประถมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วยเพื่อศึกษาผลต่อเนื่องในระยะยาว

2.3 ควรมีการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมฯ สำหรับเด็กในท้องถิ่นที่วัฒนธรรมถิ่นอื่นบ้าง เช่น ในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียง และ ภาคใต้ เป็นต้น เพื่อหาข้อเสนอแนะและข้อสังเกตอื่น ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในโปรแกรมฯ เพราะแต่ละท้องถิ่นมีสภาพปัญหา ความต้องการ และเอกลักษณ์เฉพาะที่ไม่เหมือนกัน

2.4 ในการดำเนินการใช้โปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมฯ จะสังเกตเห็นว่าแม้เวลาส่วนใหญ่ในการสนทนาเรื่องที่ซับซ้อน เด็กจะใช้ภาษาถิ่น แต่เด็กก็ใช้ภาษากลางในการอ่าน

หนังสือหรือวรรณกรรมต่าง ๆ ทั้งที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่น และเนื้อหาทั่วไปครูเลือกหนังสือเหล่านี้มาตามหลักเกณฑ์การเลือกหนังสือของแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ เด็กสนใจหนังสือใช้หนังสือเพื่อความบันเทิง และใช้เป็นข้อมูลในการเรียนรู้ สิ่งที่ได้จากหนังสือเป็นสิ่งที่มีความหมายสำหรับเด็ก ทำให้เด็กพัฒนาการนำเสนอข้อมูลข่าวสารโดยการอภิปราย การใช้สัญลักษณ์และการวาดภาพได้เป็นอย่างดี เด็กมีความสามารถในการรู้หนังสือโดยได้รับการสอนเป็นทางการจากครูโดยตรงน้อยมาก และเมื่อเด็กขึ้นเรียนในชั้นประถมซึ่งมีการเรียนการสอนภาษาไทยเป็นแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาซึ่งอยู่ในปรัชญาเดียวกับกับการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ทำให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาทั้งด้านการฟัง พูด อ่าน เขียนก้าวหน้าไปอย่างมากพอใจ เมื่อเทียบกับเด็กกลุ่มควบคุม จากข้อสังเกตนี้และจากรายงานจากครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ดังนั้นจึงควรทำการวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการการรู้หนังสือของเด็กที่เรียนในโปรแกรมการศึกษาแบบหัตถ์ชนธรรมชาติเพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อศึกษาประโยชน์ของโปรแกรมว่าสามารถช่วยแก้ปัญหาความไม่รู้หนังสือที่เรื้อรังอยู่ในชนบทตราบจนทุกวันนี้ได้ด้วยหรือไม่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย